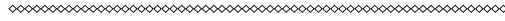

LIBRI GEDANENSES XXXVII

MARIA SOKOŁOWSKA

INFORMACJA
O PROWENIENCJACH KSIĘGOZBIORU
STANISŁAWA HEBANOWSKIEGO.
NA PODSTAWIE KOLEKCJI W ZBIORACH
BIBLIOTEKI GDAŃSKIEJ

Abstrakt. Stanisław Hebanowski (1912–1983) był znanym reżyserem teatralnym i tłumaczem sztuk. W wieku 57 lat przeniósł się do Gdańska i od tego momentu rozpoczyna się okres jego największej płodności artystycznej i najwybitniejszych dokonań w polskim teatrze. Wielojęzyczny księgozbiór Hebanowskiego, który w reprezentatywnej części 4000 woluminów trafił do Biblioteki Gdańskiej, świadczy o szerokich, nie tylko teatralnych, zainteresowaniach jego właściciela. Niemal wszystkie książki zostały podpisane oraz opatrzone numerami porządkowymi i oznaczeniami literowymi wskazującymi na klasyfikację działową – ze względu na język autora albo tematykę danej pozycji. Na proveniencję zbiorów wskazują oznaczenia i adnotacje poprzednich posiadaczy: poza otrzymanymi w darze i zakupionymi w antykwariatach i księgarniach w Gdańsku, Krakowie, Lwowie, Poznaniu i Warszawie, do kolekcji trafiły książki pochodzące z teatrów w Gdańsku, Łodzi i Poznaniu oraz bibliotek szkolnych w Krakowie i Tarnogórze, uczelnianych w Krakowie i Poznaniu, klasztornych w Kołomyi i Stanisławowie, publicznej w Rzeszowie, a także pozycje należące wcześniej do rozmaitych osób prywatnych. Na niektórych książkach z biblioteki Hebanowskiego – drukowanych tekstach teatralnych sztuk – znajdują się liczne adnotacje właściciela, świadectwa przygotowań reżysera do wystawienia odpowiedniego spektaklu.

Słowa kluczowe: Stanisław Hebanowski, Gdańsk 20 w. – biblioteki prywatne, teatr polski

Stanisław Hebanowski urodził się 25 stycznia 1912 roku w Brzóstkowie, w gminie Żerków, w województwie wielkopolskim¹. Kształcił się w gimnazjum

¹ Informacje biograficzne o Stanisławie Hebanowskim podano za *Stanisław Hebanowski*, [w:] *Kronika (Zmarli)*, oprac. B. Berger, M. Gdowska, „Almanach Sceny Polskiej” t. 24 (1982/1983), Warszawa 1987, s. 243–244 oraz H. Dyktyńska, *Stanisław Hebanowski–Dobrogoycki*, [w:] *Gedanopedia*, <https://www.gedanopedia.pl/gdansk/> (dostęp 2.07.2019).

klasycznym w pobliskim Jarocinie. Stamtąd wyniósł znajomość greki, która przedała mu się podczas tłumaczenia sztuk Sofoklesa i Eurypidesa². Dzięki nauczycielce języka polskiego zainteresował się literaturą i teatrem: „Miałem szczęście być uczniem polonistki Marii Bojarskiej, która prowadziła kółko dramatyczne i uczyła patrzenia na literaturę... Po prostu uczyła odchodzenia od stereotypów, zachęcała do poszukiwań, do poznawania autora także od mniej znanych stron. Nawyk szukania, odgrzebywania, przypominania sztuk zapomnianych przetrwał we mnie do dziś”³. Został prezesem kółka dramatycznego i zaczął występować: „I tak sięgnęliśmy po *Ciężkie czasy* Bałuckiego, *Dylichans* Fredry (...) próbowałem jeszcze w *Kordianie* [Słowackiego], ale przedstawienie nie doszło już do skutku, zbliżały się bowiem matury (...). Wtedy poznałem Ibsena i zupełnie zawrócił mi w głowie. Uważałem go za większego od Szekspira i do dziś pamiętam niemal wszystkie kwestie kończące jego sztuki⁴.

W 1929 roku Hebanowski zapisał się na Wydział Prawno-Ekonomiczny Uniwersytetu Poznańskiego, w 1931 roku zmienił kierunek studiów i przeniósł się na Wydział Historii Sztuki i Filozofii Ścisłej; pozostał tam do 1935 roku. Studiów jednak nie ukończył. W tym czasie uczył m.in. na lektoraty języka włoskiego i francuskiego. Okres uniwersytecki był również czasem intensywnego poznawania literatury: „Od wczesnej młodości byłem pod urokiem Flauberta. Do dziś znam na pamięć fragmenty *L'education sentimentale*, jednej z najpiękniejszych książek⁵ (...) Poznałem z małych żółtych książeczek [wydawcy] Zukerkandla prawie całego Ibsena. I ta lektura zostawiła trwale ślady w mojej wrażliwości⁶ (...) Przeczytałem chyba wszystkie wydane jego [Iwazkiewicza] książki, nawet przekłady *Zakładnika* i *Zwiastowania* Claudela, *Żyjącego Buddy* Paula Moranda”⁷. Nawiązywał także znajomości m.in. z poznańskimi aktorami: J. Kreczmarem, E. Łasińską, T. Koronkiewiczówną i Z. Niwińską.

Lata okupacji Hebanowski wraz z rodziną spędził głównie w Warszawie. Poznał tam S. Dygata, J. Andrzejewskiego, K. Adwentowicza, L. Schillera i wspomnianego wyżej J. Iwazkiewicza. Był to także okres intensywnej nauki języka obcego: „W długie noce okupacyjne postanowiłem nauczyć się francuskiego (...) wybrałem sobie do tego celu... tom tragedii Racine’a”⁸.

² S. Kubiak, „Co przywarło do serca...” Rozmowa ze Stanisławem Hebanowskim, „Trybuna Ludu” 30 (1978) nr 218, s. 6: „Czytaliśmy Platona, „Medeę”, Eurypidesa. Po grecku oczywiście”.

³ J. Narkiewicz, *Porywająca sztuka teatru*. Ze Stanisławem Hebanowskim rozmawia..., „Czas” 1 (1975) nr 45, s. 24–25. W okresie gdańskimi Hebanowski przywrócił scenie polskiej zapomniane sztuki T. Micińskiego, F. Kruszewskiej i D. Magnuszewskiego.

⁴ S. Misorny, *Portret z rozmową: Stanisław Hebanowski*, 50 „Scena” (1972) nr 3, s. 3.

⁵ S. Hebanowski, *Z brulionu pamięci: Iwazkiewicz*, „Dialog” 26 (1981) nr 1, s. 134.

⁶ S. Hebanowski, *W teatrze bywałem od dziecka*, „Polska” 1980 nr 5, s. 15.

⁷ S. Hebanowski, *Z brulionu pamięci...*, s. 132.

⁸ B. Kazimierzczak, *Nie przekreślajmy tradycji*. Rozmowa ze Stanisławem Hebanowskim, „Kierunki” 23 (1978), nr 33, s. 8.

W 1945 roku Hebanowski wrócił do Poznania, gdzie w sezonie 1947/1948 roku rozpoczął pracę jako kierownik literacki w Teatrze Polskim, następnie przez krótki czas był kierownikiem literacko-inscenizacyjnym Opery Poznańskiej⁹. Powracał do Teatru Polskiego jeszcze dwukrotnie, w latach 1949–1960 i 1963–1969 (od 1960 do 1963 roku był kierownikiem literackim Teatru Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze). Wilamowi Horzycy, kierującemu Teatrem Polskim w latach 1948–1951 – wedle własnych słów – najwięcej zawdzięczał: „To on [Horzyca] jako dyrektor poznańskich teatrów wprowadził mnie w krąg teatralnej magii, tak dalekiej od wszelkiego udawania, małpowania i przedrzeźniania rzeczywistości. Odsłonił przede mną więź między sceną i najpiękniejszymi dziełami literatury. Dzięki niemu zrozumiałem piękno twórczości Aleksandra Fredry (...) i dzięki niemu dotarłem do dramatów Tadeusza Micińskiego”¹⁰.

W 1948 roku Hebanowski wstąpił do Związku Literatów Polskich¹¹; dziesięć lat później wydał tom opowiadań *Ślady czasu*¹². Pracował jako redaktor w poznańskim „Życiu Literackim”, „Echu Teatralnym i Muzycznym”; zainicjował poznańskie „Proscenium”, wydawał „Zeszyty Teatralne w Zielonej Górze”. Rozpoczął działalność przekładową, od utworów Sofoklesa i Eurypidesa, następnie G. Flauberta, P. de Maricau, P. Beaumarchais’a, A. de Musseta, P. Corneille’a, aż po I. Bergmana. Przede wszystkim jednak reżyserował pierwsze sztuki na założonej przez siebie scenie „Atelier” w klubie poznańskich plastyków oraz w Teatrze Pięciu. Wystawił *Odwiedziny o zmroku* T. Rittnera (1948), *Lato Weingartena* (1968) i *Kuszenie św. Antoniego* Flauberta (1969) na scenie Teatru Polskiego i Teatru Norwega w Poznaniu¹³.

W 1969 roku, mając lat 57, Hebanowski przeniósł się do Gdańska. Pełnił tam funkcję kierownika literackiego (1969–1973) i kierownika artystycznego (1973–1980) Teatru „Wybrzeże”. Od tego momentu rozpoczął się w jego działalności okres największej płodności artystycznej i najwybitniejszych dokonań w teatrze. Reżyserował m. in. *Czekając na Godota* S. Becketta (1970), *Termopile Polskie* T. Micińskiego (1970), *Małą Alicję* E. Albeego (1971), *Tragedię człowieka* I. Madacha (w swoim tłumaczeniu, 1971), *Sen* F. Kruszewskiej (1974), *Anioła i czarta* F. Crommelyncka (w swoim tłumaczeniu, 1974), *Cyganerię Warszawską* A. Nowaczyńskiego (1975), *Rosmersholm* H. Ibsena (1975), *Wesele* S. Wyspiańskiego (1976), *Samuela Zborowskiego* J. Słowackiego (1977), *W mrokach złotego pałacu czy-*

⁹ Napisał wówczas polskie dialogi do opery *Urowadzenie z Seraju* W.A. Mozarta (premiera 19 lutego 1949 roku).

¹⁰ S. Hebanowski, *W teatrze...*, s. 15.

¹¹ Publikował artykuły m.in. w „Gazecie Poznańskiej”, „Kronice Miasta Poznania”, „Nowinach Literackich”, „Teatrze”, „Widnokregu” i „Zryw” oraz pisał teksty do programów teatralnych w Poznaniu.

¹² W latach 2003–2004 w Pałacu Opatów w Oliwie można było oglądać wystawę *Ślady czasu. Teatry Stanisława Hebanowskiego* przygotowaną przez Dział Teatralny Oddziału Muzeum Narodowego w Gdańsku.

¹³ Eksternistyczny egzamin reżyserski zdał dopiero w 1973 roku.

li *Bazylissa Teofanu* T. Micińskiego (1978), *Triumf miłości* P. Marivaux (w swoim przekładzie, 1979).

W swoim dorobku reżyserskim miał także spektakle operowe, jak *Król Roger* K. Szymanowskiego (1974), *Samson i Dalila* C. Saint-Saënsa (1975) i *Faworyta* G. Donizettiego (1978) w Operze i Filharmonii Bałtyckiej. Zadebiutował również jako reżyser telewizyjny. Wystawił *Malowidło na drzewie* Bergmana (1973), *Rogacza Wspaniałego* F. Crommelyncka (1978), *Grę* J. Żuławskiego (1980), *Lato* Rittnera (1980) i *Obrzęd* Bergmana (1980). Był także prezesem gdańskiego oddziału Związku Literatów Polskich w latach 1971–1978.

Stanisław Hebanowski zmarł na atak serca 18 stycznia 1983 roku na dworcu kolejowym w Gdyni. Czekał tam na pociąg do Szczecina, gdzie w Teatrze Współczesnym prowadził próby do spektaklu *Czekając na Godota*. Sztuki, od której zaczął swoją karierę teatralną w Teatrze „Wybrzeże”.

Wykaz sztuk reżyserowanych przez Stanisława Hebanowskiego i recenzji powstałych w związku z ich gdańskimi premierami przedstawiono w Aneksie nr 1.

KLASYFIKACJA KSIĘGOZBIORU

Spuścizna rękopiśmienna oraz ponad 4000 woluminów z liczącego pierwotnie ponad 10.000 woluminów księgozbioru Stanisława Hebanowskiego trafiły do PAN Biblioteki Gdańskiej – zarówno w formie daru jak i zakupu – w latach 2005–2011 dzięki córce reżysera Joannie Hebanowskiej¹⁴.

Swoje książki Stanisław Hebanowski oznaczał zazwyczaj podwójnie. Najczęściej podpisywał je imieniem i nazwiskiem, zdarzały się też adnotacje skrócone do inicjałów. W przypadku, kiedy książka została opatrzona imienną dedykacją dla Hebanowskiego, podpisu właściciela nie było. Potem następował numer porządkowy oznaczający kolejną pozycję w całym księgozbiore. Zdarzają się pozycje opatrzone jedynie tą formą opisu. Najczęściej jednak po numerze porządkowym następowało kolejne oznaczenie książki. Były to litery wskazujące na nazwę działu i numer porządkowy w jego obrębie.

Hebanowski stosował dwie równoległe klasyfikacje działowe. Był to podział ze względu na język autora albo tematykę danej pozycji. W pierwszym przypadku w przeważającej większości to oczywiście język polski (P), ale także francuski (F), niemiecki (N), rosyjski (Ros), hiszpański (H), włoski (W), języki skandynawskie (Sk) i antyczne (Ant) oraz inne (X). Jeśli chodzi o tematykę publikacji, były to książki dotyczące teatru (T), historii (Hist) – z wyróżnieniem historii Polski (Hist. P) – filozofii (Fil), sztuki (Arts), muzyki (Muz), przyrody (Bot) i inne (Og). Przy wszystkich oznaczeniach pojawiają się różnego rodzaju dopiski – daty, nazwiska ofiarodawców, miejscowości. Zdarzają się książki będące własnością żony, aktorki

¹⁴ W Pracowni Rękopisów spuścizna rękopiśmienna otrzymała sygnatury od Ms. 6596 do Ms. 6661. Nie udało się ustalić losów pozostałych woluminów z księgozbioru Hebanowskiego.

Ireny Maślińskiej (1918–2002), co znajduje odbicie w umieszczeniu imienia „Irena” zamiast własnego nazwiska.

Spośród ponad 4000 woluminów więcej niż połowę pozycji można – oprócz tych oznaczonych przez samego Hebanowskiego symbolem „T” – ogólnie zakwalifikować do działu teatralnego, jakkolwiek jednoznaczne przyporządkowanie konkretnych książek jest trudne biorąc pod uwagę wszystkie oznaczenia. Są to teksty sztuk, antologie dramatów, książki prezentujące historię teatru i dramatu w Gdańsku, Polsce, Europie i na świecie. Na przykład:

Leonid Leonow, *Piesy* (1948) – „Irena 1676/ r 12”; Aleksander Puszkina, *Dramaty* (1947) – „Irena 1742/ r 48”; Prosper Merimee, *Podwójna omyłka* (1951) – „Irena 30/VIII 1951”; Prosper Merimee, *Podwójna omyłka* (1951) – „Irena Nr 600 1959 r.” (drugi egzemplarz); Zbigniew Osiniński, *Teatr Dionizosa* (1972) – „Lp 6502/ T 849”; Jean Anouilh, *La foire d'empoigne* (1960) – „Stanisław Hebanowski lp 3029/ f 639”; Alain-René Lesage, *Turcaret czyli Finansista. Komedia w pięciu aktach* (1951) – „St. Hebanowski Nr 210/ F 108”; Arystofanes, *Gromiwoja. Komedia* (1910) – „SHebanowski lp. 1998/ ant 8”; Pedro Calderon de la Barca, *Księżniczka na opak wywrócona* (1974) – „Stanisław Hebanowski lp 6887/ h 10”.

Nie wiadomo, dlaczego niektóre pozycje Hebanowski zaliczał do działu „teatralnego”, a inne trafiały do działów językowych. Na przykład w przypadku Romana Brandstaettera tylko jedna jego książka ma oznaczenie „T”: *Ja jestem Żyd z „Wesela”* (1981) – „Stanisław Hebanowski lp 9670/ T 1416”. Inne książki tego autora zaliczone zostały do działu „p” (język polski). Na przykład:

Wojna żaków z panami (1954) – „Lp 1316/ p 336”; *Marchołt. Komedia sowizdrzalska (Biblioteka Teatrów Ludowych, 1959)* – „Lp 1319/ p 339”; *Dramat księżycowy* (1965) – „Stanisław Hebanowski lp 1313/ p 333”; *Kroniki Assyżu* (1947) – „Lp 1317/ p 337”; *Przemysław II (Biblioteka „Echa” nr 3, 1948)* – „Stanisław Hebanowski Lp 1320/ p 330”; *Przemysław II (Biblioteka „Echa” nr 3, 1948, drugi egzemplarz)*; *Powrót syna marnotrawnego* (1948) – „Lp 1315/ p 335”.

Równorzędne zastosowanie kategorii językowej i tematycznej wskazuje na niekonsekwencję właściciela w sygnowaniu swoich zbiorów, precyzyjniejsza byłaby praktyka, aby pozycje sklasyfikowane tematycznie dalej porządkować według języków.

Oznaczenia proveniencyjne księgozbioru Stanisława Hebanowskiego przedstawiono w aneksie nr 2.

POZYCJE DEDYKOWANE STANISŁAWOWI HEBANOWSKIEMU

Na niektórych pozycjach z księgozbioru Hebanowskiego znajdują się dedykacje autorów. Wszystkie są pełne podziękowań – za pomoc i życzliwość, wyrażają podziw dla niemal geniuszu reżysera i prośby o przyjęcie życzeń lub dzieł autorów, od których książki dostawał. Przebija w nich także czułość i żartobliwy ton, co doskonale charakteryzuje samego beneficjenta.

Wojciech Bąk, *Dłonie z wiatru* (1948)

Kochanemu Stulkowi oraz Jego małżonce z serdecznymi życzeniami świątecznymi Wojciech Bąk 20.XII.48

Wojciech Bąk, *Piąta Ewangelia* (1946)

Mili Państwo Hebanowscy zechcą przyjąć serdeczne życzenia świąteczne Wojciech Bąk 20.XII.46

Wojciech Bąk, *Syn Ziemi* (1946)

Panu Naczelnikowi Hebanowskiemu z serdecznymi uściskami Wojciech Bąk 27.X.1946

Wojciech Bąk, *Święty Franciszek* (1948)

Kochanemu Stulkowi z serdecznym uściskiem dłoni WBąk 23 VIII 48

Wojciech Bąk, *Zagadnienia i postacie* (1947)

Helucie i Stulkowi Hebanowskiemu Wojciech Bąk 5.XII

Roman Brandstaetter, *Kroniki Assyżu* (1947)

Stanisławowi Hebanowskiemu z serdecznym pozdrowieniem i uściskiem dłoni Roman Brandstaetter Poznań 30/8 1948

Roman Brandstaetter, *Marcholt* (Biblioteka Teatrów Ludowych, 1959)

Kochanemu Stulkowi Hebanowskiemu z serdeczną przyjaźnią, w dniu powrotu Syna Marnotrawnego ... Roman Brandstaetter Poznań 11/9/1954

Roman Brandstaetter, *Powrót syna marnotrawnego* (1948)

Drogi Stanisławie, Synu marnotrawny, kiedy wreszcie wydasz tom nowel? Z serdecznymi uściskami Stasiu Roman Brandstaetter Poznań 9.10.1948

Roman Brandstaetter, *Wojna żaków z panami* (1954)

Imćpanu Stuliusowi Hebanowiusowi, byłemu patrycjuszowi, wspominając one zamierzone czasy, gdy jego możni przodkowie walczyli z żakami, ofiaruje Roman Brandstaetter Poznań 10/1 1955

Anne Capelle, *Les araignees* (Cafe Theatre) (1969)

A Stanislas Hebanowski symphathiquement Anne Capelle

Nicolae Carandino, *De la Electra la Dame Camelii itinerar patetic* (1971)

A monsieur Stanislas Hebanowski 10/XI/72

Piotr Choynowski, *Ruchome piaski* (1953)

Drogiemu Stanisławowi Hebanowskiemu w imieninowym upominku WKubacki Poznań maj 1954

Maria Czanerle, *Gustaw Holoubek. Notatki o aktorze myślącym* (1972)

Stulkowi Hebanowskiemu, który mi tak nie dowierza zawsze wierna i miła Maria 20.9.1972

Maria Czanerle, *Teatr pokolenia* (1964)

Kochany Stulku, przyjm w dowód przyjaźni Maria Czanerle Warszawa 27.XI.1964

Maria Czanerle, *Wycieczki w dwudziestolecie. O dramacie międzywojennym* (1970)

Niewiernemu Stulkowi z zawsze miłymi uczuciami Maria W-wa 6 V 70

Bronisław Dąbrowski i jego teatr w 50-lecie pracy artystycznej (1972)

8/VIII/75 WSzanownemu i Drogiemu Panu Dyrektorowi Stanisławowi Hebanowskiemu z prawdziwym podziwem dla Jego prac reżyserskich i na pamiątkę miłych spotkań na Wybrzeżu z prośbą o pamięć oddany BDąbrowski

- Zygmunt Greń, *Godzina przestrogi. Szkice z teatru 1955–1963* (1964)
Kochanemu „Stulkowi” Hebanowskiemu na pamiątkę (i przestroge) niezliczonych bojów teatralnych z przyjacielskim uściskiem Zygmunt Greń Kraków 17.IV.1964
- Zygmunt Greń, *Taki nam się snuje dramat. Szkice z teatru 1971–1976* (1978)
Kochanemu Stulkowi Hebanowskiemu z podziękowaniem za to, czego tej książeczce dostarczył, tzn. za piękne przedstawienie Zygmunt Kraków 9.V.1978
- Zygmunt Greń, *Teatr i absurdy. Szkice* (1967)
Drogi Stulku – przyjmij w życiu więcej teatru niż absurdów – serdecznie Zygmunt Kraków 8.III.67
- Zygmunt Greń, *Wejście na scenę. Szkice z teatru 1963–1967* (1968)
Stanisławowi Hebanowskiemu Sojusznikowi i Przyjacielowi w bojach teatralnych Zygmunt Greń Kraków 17.XII.1968
- Kazimierz Kretowicz, *Wieczór mego miasta* (1975)
Panu Dyrektorowi Stanisławowi Hebanowskiemu, Prezesowi Związku Literatów w Gdańsku – z wyrazami głębokiego szacunku i wdzięczności za uteatralnienie Wybrzeża – Kazimierz Kretowicz Gdańsk 11 V 1977
- Wacław Kubacki, *Arcydramat Mickiewicza* (1951)
Drogiemu Stasiowi Hebanowskiemu z uściskiem Wacek Poznań 23.VI.51
- Wacław Kubacki, *Jakobińskie gniazdo* (1955)
Drogiemu Stanisławowi Hebanowskiemu na imieniny – 55 Wacek Kr. 9 V 55
- Wacław Kubacki, *Krytyk i twórca* (1948)
Stasiowi Hebanowskiemu jako pamiątkę czulej przyjaźni Wacek K 27/X 48
- Wacław Kubacki, *Krzyk jarzębiny* (1949)
Kochanemu Stasiowi Hebanowskiemu w dowód szczerzej przyjaźni WKubacki Poznań 5/VI. 49
- Wacław Kubacki, *Palmira i Babilon* (1951)
Kochanemu Stulkowi Szczęśliwemu Ojcu Wacek Poznań 7.IX.1951
- Wacław Kubacki, *Pierwiosnki polskiego romantyzmu* (1949)
Stasiowi Hebanowskiemu z przyjaźni i serdeczności WKubacki Poznań 31/VII.49
- Wacław Kubacki, *Rzyska wiosna* (1955)
Kochanej Irenie na upominek imieninowy wraz z życzeniem żeby zagrała kiedyś rolę Antonii WKubacki Kr. 12 X 55
- Wacław Kubacki, *Smutna Wenecja* (1967)
Kochanej Irenie i Stulkowi w starej przyjaźni WKubacki Krościenko n. D. 15.VII.67
- Wacław Kubacki, *Tyrteizm Adama Mickiewicza* (1949)
Kochanemu Stasiowi Hebanowskiemu na pamiątkę przyjaźni WKubacki Poznań 20/II – 50
- Lidia Kuchtówna, *Wielkie dni małej sceny (Studia i Materiały do Dziejów Teatru Polskiego t. 3(15), 1972)*
Państwu Irenie Maślińskiej i Stanisławowi Hebanowskiemu z serdecznym podziękowaniem za życzliwą pomoc ofiarowuje Lidia Kuchtówna 3.I.1973
- Jerzy Kuncewicz, *Biały wróbel i trzy inne sztuki* (1973)
P. Stanisławowi Hebanowskiemu z podziwem dla odwagi w myśleniu i działaniu na trudnym a wdzięcznym terenie teatralnym Jerzy Kuncewicz 18/11/1974

- Aleksander Maliszewski, *Antyгона...* (1966)
Stachowi Hebanowskiemu w stulecie przyjaźni – A. Maliszewski 26 XII 66
- Aleksander Maliszewski, *Ballady i romanse* (1955)
Kochanemu Stachowi Hebanowskiemu z serdecznymi pozdrowieniami A. Maliszewski 29 IX 55
- Włodzimierz Odojewski, *Punkt zwrotny* (1964)
Drogie mu Stulkowi, koneserowi Wielkiemu swe dramaturgiczne pierwociny – Włodek Warszawa 28.VII.64
- Zbigniew Osiński, *Le „Symbolisme du centre” an theatre de Wilam Horzyca* (1969)
Irenie i Stanisławowi – Zbigniew 28 II 1970
- Zbigniew Osiński, *Teatr Dionizosa* (1972)
Kochanemu Stanisławowi z głęboką przyjaźnią Zbigniew 17.XII.1972
- Andrzej Płatonow, *Utwory wybrane (Nike)* (1965)
Poznań dzień 8 maja 1960 W dniu Imienin Stulkowi H. Zbój i Zygmunt
- Leszek Prorok, *Freja – zimna bogini miłości* (1977)
Drogie mu Stulkowi Hebanowskiemu – istocie najbardziej w Polsce bakcylem sceny przeżartej – z dobrymi życzeniami noworocznymi 1978 Leszek Prorok
- Leszek Prorok, *Jak liść* (1976)
Drogie mu Stulkowi Hebanowskiemu – gratulując sukcesów na festiwalu toruńskim A. D. 1977 – z dobrym pozdrowieniem Leszek Prorok Warszawa dn. 9 VII 77
- Leszek Prorok, *Potop odwołany* (1961)
Drogie mu Stulkowi H. – z okazji trzydziestolecia Jego działalności literackiej – życzenia wielu nowych, udanych batalii teatralnych – składa z uściskiem dłoni Leszek Prorok 27.I.62
- Leszek Prorok, *Tarantella* (1963)
PP. Irenie i Stulkowi – dziękując za role, przekłady sztuki – z serdecznym pozdrowieniem Leszek (VII 63
- Leszek Prorok, *Wielki zgiełk* (1972)
Drogie mu Stulkowi Hebanowskiemu gratulując Mu owocnej działalności w teatrze Wybrzeże Leszek Prorok Sopot – Warszawa XII 1975
- Michał Rusinek, *Pawilon pod sosnami* (1951)
Drogie mu Koledze Stanisławowi Hebanowskiemu z uściskiem dłoni Michał Rusinek
- Andrzej Żurowski, *Wieczory popremierowe* (1982)
Kochanemu Stulkowi – z wdzięcznością za to wszystko, czego mnie nauczył i z prośbą o wybaczenie za to wszystko, czego mnie nauczyć nie zdołał, z mojej winy Andrzej Gdańsk 8.V.1982
- Andrzej Żurowski, *Zza kulis, szeptem* (1982)
Kochanemu Stulkowi – nie tylko jako jednemu z bohaterów tej książki, ale przede wszystkim jako jednemu z moich Naj ... – Andrzej Gdańsk 25.VII.82
- Ponadto H. Bista, R. Brandstaetter, B. Drozdowski, M. Dzieńisiewicz, J. Pomianowski i J.S. Sito ofiarowali Hebanowskiemu książki innych autorów:
- Jerzy Zawieyski, *Konrad nie chce zejść ze sceny* (1979)
Kochany Stulku! Gorąco i serdecznie dziękuję za Twoją życzliwość i pomoc w pracy nad naszym Makbetem Henryk Bista Gdańsk d. 3.V.1980

William Shakespeare, *Hamlet królówiczu duński* (Seria „The Globe”, 1952)

Kochanemu Stanisławowi Hebanowskiemu świetnemu prozaikowi, w serdecznej przyjaźni, na pamiątkę wszystkich przegadanych wieczorów i nocy Roman Brandstaetter Poznań 24/5 1952

William Shakespeare, *Życie i śmierć króla Jana* (Seria z *Maską*, 1975)

Drogiemu Stanisławowi Hebanowskiemu przyjacielowi i promotorowi z uściskiem męskim Bohdan Drozdowski 5.XI.75

Andrzej Żurowski, *Teatrologia w Polsce w latach 1918–1939. Antologia* (1979)

Drogi Stulku! Jak wiesz, zostałem wrzucony na „głęboką wodę”. Mam nadzieję, że ... utrzymam się na powierzchni. Gorąco dziękuję Ci za zaufanie! Maciej Dziemiesiewicz 8.9.1979

Eugeniusz Szwarz, *Człowiek i cień* (1951)

Drogiemu Stulkowi drobna rekompensata za cierpienia wynalazcy „Ruchomych piasków” – od tłumacza tej najprawdziwszej z baśni 10.III.82 (Jerzy Pomianowski)

William Shakespeare, *Hamlet księżę duński* (Seria z *Maską*, 1968)

Panu Stulkowi Hebanowskiemu z najlepszym pozdrowieniem – w oczekiwaniu zwycięstwa nad Aleksandrynem i zwycięstwa pewności – (Jerzy S.) Sito Sopot 14 sierpnia 68

NOTATKI STANISŁAWA HEBANOWSKIEGO

Na niektórych pozycjach z księgozbioru Hebanowskiego – drukowanych tekstach teatralnych sztuk – znajdują się liczne adnotacje właściciela: Pierre Beaumarchais, *Wesele Figara* (1951), Leon Kruczkowski, *Kordian i Cham* (1954), Leonid Leonow, *Najazd* (1951), Imre Madach, *Az Ember tragidiodja* (1968), Alfred de Musset, *Nie igra się z miłością* (1953), William Shakespeare, *Antoniusz i Kleopatra* (1958) oraz na trzech egzemplarzach *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego (1947, 1958 i 1975). Te trzy ostatnie pozycje są świadectwem długoletnich przygotowań reżysera do wystawienia znanej sztuki młodopolskiego autora.

Najstarsze wydanie *Wesela* pochodzące z 1947 roku zawiera sporo zaznaczeń długopisem i ołówkiem. W publikacji z serii „Nasza Biblioteka” z 1958 roku Hebanowski dokonał sporo skreśleń ołówkiem, usuwając nawet całe sceny dramatu¹⁵. Najbardziej interesujący jest egzemplarz *Wesela* z 1975 roku¹⁶, pełen nie tylko skreśleń i podkreśleń na czerwono, jak również zielonych kwadratowych nawiasów, ale także dopisków w rodzaju „dzwonek”, „bis”, „Książdz”, „Staszek” oraz poprawek poszczególnych słów w tekście sztuki (il. 1). W tym egzemplarzu Hebanowski dopisał również do spisu postaci dramatu nazwiska aktorów (il. 2), które idealnie pokryły się z obsadą spektaklu *Wesela* wystawionego na trzydziestolecie Teatru Wybrzeże w dniu 20 listopada 1976 roku¹⁷ (il. 3).

¹⁵ Ten egzemplarz *Wesela* należał do Ireny Hebanowskiej, co wynika z zapisu na stronie tytułowej: „Irena – lp 1300/ p 320”.

¹⁶ Wydawnictwo Literackie w Krakowie, z pieczętą Państwowego Teatru „Wybrzeże” w Gdańsku na str. 85 (PAN Biblioteka Gdańska, sygn. I 280228).

¹⁷ Stanisław Wyspiański, *Wesele*, program Teatru Wybrzeże (PAN Biblioteka Gdańska, nr inw. 306/76).

„Na obchody 30-lecia Teatru „Wybrzeże” wybrałem *Wesele* S. Wyspiańskiego. Nieprzypadkowo. Sięgnąłem po *Wesele*, bo stwarza ono okazję do zaprezentowania niemal całego zespołu i jest sprawdzianem jego aktorskich możliwości. Zobaczymy w nim Halinę Winiarską w roli Racheli, Henryka Biszę w roli gospodarza, Stanisława Igara w roli Wernyhory (...). Zachowałem niemal pietystyczną wierność wobec zapisu inscenizacyjnego, skrótów jest niewiele i dotyczą tylko detali (...). W swojej koncepcji inscenizacyjnej koncentruję uwagę na akcie drugim dramatu. Ukazuję zjawy nie jako projekcję myśli i uczuć biesiadników, nie jako symbole, lecz jako postacie sceniczne, bo przecież taki jest ich status w dramacie. Prowadząc dialog ze swymi interlokutorami prowokują ich nieustannie i demistyfikują (...). Chciałem pokazać główny dramat *Wesela* – dramat „Chęci i niemocy”... sądzę, że mi to się udało”¹⁸.

Obsada przygotowywanego przez Hebanowskiego spektaklu pojawia się również w: George Bernard Shaw, *Kandyda* (1954), Eugeniusz Szwarz, *Człowiek i cień* (1951), Konstanty Treniew, *Lubow Jarowa* (1949) i Stanisław Wyspiański, *Wesele* (Biblioteka Lektur Szkolnych, 1975). Ponadto Armand Gatti, *Chant public devant 2 choises electriques* (Collection du Theatre Populaire, 1966) zawiera szkic scenografii, zaś w Jean-Claude Brisville, *Le Rodeur. Noro. Le Recital (Le Manteau d'Arlekin)* (1970) reżyser pozostawił tylko znaczącą uwagę: „Dobre dla TV!”.

Wszystkie wymienione powyżej pozycje stanowią wartościowe źródło analizy odpowiednich spektakli wyreżyserowanych przez Stanisława Hebanowskiego. Podjęcie takiego zadania – zmierzającego do poznania wpływu zgromadzonego księgozbioru na twórczość jego właściciela – wymaga jednak badań przekraczających zakres niniejszego artykułu.

BIBLIOGRAFIA

- Hebanowski S., *W teatrze bywałem od dziecka*, „Polska” 1980 nr 5, s. 14–17.
- Hebanowski S., *Z brulionu pamięci: Iwazzkiewicz*, „Dialog” 26 (1981) nr 1, s. 132–136.
- Kazimierczak B., *Nie przekreślajmy tradycji*. Rozmowa ze Stanisławem Hebanowskim, „Kierunki” 23 (1978) nr 33, s. 8.
- Kubiak S., *„Co przywarło do serca...”* Rozmowa ze Stanisławem Hebanowskim, „Trybuna Ludu” 30 (1978) nr 218, s. 6.
- Misiorny S., *Portret z rozmową: Stanisław Hebanowski*, „Scena” 50 (1972) nr 3, s. 2–6.
- Narkowicz J., *Porywająca sztuka teatru*. Ze Stanisławem Hebanowskim rozmawia..., „Czas” 1 (1975) nr 45, s. 24–25.
- Stanisław Hebanowski, [w:] *Kronika (Zmarli)*, oprac. B. Berger, M. Gdowska, „Almanach Sceny Polskiej” t. 24 (1982/1983), Warszawa 1987, s. 243–244.
- Teatr dla mas*. Mówi S. Hebanowski, notowała K. Weiss, „Czas” 2 (1976) nr 47, s. 5.
- Teatry Stanisława Hebanowskiego. Odkrycia, powtórki, rewizje*, red. J. Ciechowicz, W. Zawistowski, Gdańsk 2005.
- Dyktynska H., *Stanisław Hebanowski-Dobrogoycki*, [w:] *Gedanopedia*, <https://www.gedanopedia.pl/gdansk/>

¹⁸ *Teatr dla mas*. Mówi S. Hebanowski, notowała K. Weiss, „Czas” 2 (1976), nr 47, s. 5.

ANEKS 1

WYKAZ SZTUK REŻYSEROWANYCH
PRZEZ STANISŁAWA HEBANOWSKIEGO
I RECENZJI POWSTAŁYCH W ZWIĄZKU
Z ICH GDAŃSKIMI PREMIERAMI

Żona na niby, Francois de Curel, Teatr Satyry, Poznań
prapremiera polska 6 V 1960

Rozmowy zmarłych, Fontenelle, Teatr „5”, Poznań
premiera 1 X 1962

Kwidam, Jarosław Iwaszkiewicz, Teatr „5”, Poznań
premiera 14 I 1963

Lament, Michał Choromański, Teatr „5”, Poznań
prapremiera 26 VII 1963

Niebezpieczne związki, Choderlos de Laclos, Teatr „5”, Poznań
premiera 9 XI 1964

Lato, Romain Weingarten, Teatr Nowy (filia Teatru Polskiego), Poznań
premiera 3 III 1968

Kuszenie św. Antoniego, Gustaw Flaubert, Teatr Nowy (filia Teatru Polskiego), Poznań
premiera 10 V 1969

Czekając na Godota, Samuel Beckett, Teatr Wybrzeże, Gdańsk
premiera 30 V 1970

Z. Greń, *Życie literackie* 1970 nr 33; M. Fik, *Teatr* 1970 nr 16; A. Kiszki, *Dziennik Bałtycki* 1970 nr 130; M. Misiorny, *Kultura* 1970 nr 33; E. Moskalówna, *Litery* 1970 nr 8; J. Nie-siobędzki, *Fakty i Myśli* 1970 nr 21; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1970 nr 129; S. Sierecki, *Wieczór Wybrzeża* 1970 nr 127; A. Wróblewski, *Teatr* 1970 nr 16

Małenka Alicja, Edward Albee, Teatr Wybrzeże, Gdańsk
premiera 17 IV 1971

M. Misiorny, *Kultura* 1971 nr 23; E. Moskalówna, *Litery* 1971 nr 6; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1971 nr 93

Cmentarzysko samochodów, Fernando Arrabal, Teatr Wybrzeże, Gdańsk
prapremiera polska 29 IV 1972

M. Czannerle, *Życie Literackie* 1972 nr 33; S. Hebanowski, *Głos Wybrzeża* 1972 nr 101; B. Kanold, *Dziennik Bałtycki* 1972 nr 101; Laik (A. Kiszki), *Dziennik Bałtycki* 1972 nr 104; E. Moskalówna, *Litery* 1972 nr 7; J. Niesiobędzki, *Fakty* 1972 nr 12; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1972 nr 107; S. Sierecki, *Głos Wybrzeża* 1972 nr 103; G. Starczak, *Pomorze* 1972 nr 11; A. Wróblewski, *Argumenty* 1972 nr 29; E. Wyśnińska, *Dialog* 1972 nr 9; J. Zagórski, *Kurier Polski* 1972 nr 161; J. Ziegenhirte, *Ilustrowany Kurier Polski* 1972 nr 105

Helena, Eurypides, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 3 III 1973

S. Hebanowski, *Głos Wybrzeża* 1973 nr 53; B. Dzitko, *Warmia i Mazury* 1973 nr 8; J. Ciechowicz, *Tygodnik Powszechny* 1973 nr 15; Z. Greń, *Życie Literackie* 1973 nr 17; K. Celichowska, *Wieczór Wybrzeża* 1973 nr 138; B. Kanold, *Dziennik Bałtycki* 1973 nr 53; M. Karpiński, *Sztandar Młodych* 1973 nr 296; A. W. Kral, *Teatr* 1973 nr 10; Laik (A. Kiszki), *Dziennik Bałtycki* 1973 nr 55; M. Misiorny, *Trybuna Ludu* 1973 nr 74; E. Morawiec, *Życie Literackie* 1973 nr 38; E. Moskałówna, *Litery* 1973 nr 5; W. Natanson, *Życie Literackie* 1974 nr 14; J. Niesiołędzki, *Fakty* 1973 nr 36; J. Oleradzka-Bandtke, *Kontrasty* 1973 nr 8; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1973 nr 62; S. Sierecki, *Wieczór Wybrzeża* 1973 nr 55; K. Starczak, *Pomorze* 1973 nr 26; A. Wróblewski, *Argumenty* 1973 nr 11; A. Żurowski, *Literatura* 1973 nr 15; J. Ziegenhirte, *Ilustrowany Kurier Polski* 1973 nr 64

Nieprzyjaciół, Julien Green, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 18 V 1973

J. Ciechowicz, *Tygodnik Powszechny* 1973 nr 25; Z. Greń, *Życie Literackie* 1973 nr 30; S. Hebanowski, *Głos Wybrzeża* 1973 nr 116; E. Moskałówna, *Litery* 1973 nr 8; Laik (A. Kiszki), *Dziennik Bałtycki* 1973 nr 120; A. Żurowski, *Teatr* 1973 nr 14; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1973 nr 123; S. Sierecki, *Wieczór Wybrzeża* 1973 nr 125; A. Zacharewicz, *Tygodnik Morski* 1973 nr 24

Sen, Felicja Kruszevska, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 26 I 1974

L. Albrecht, *Dziennik Bałtycki* 1974 nr 56; J. Ciechowicz, *Tygodnik Powszechny* 1974 nr 8; B. Ciecierska, *Tygodnik Demokratyczny* 1974 nr 25; A. Żurowski, *Teatr* 1974 nr 6; J. Drzewicki, *Tygodnik Morski* 1974 nr 8; K. Górski, *Tygodnik Powszechny* 1974 nr 26; Z. Greń, *Życie Literackie* 1974 nr 9, nr 24; A. Grodzicki, *Życie Warszawy* 1974 nr 98; A. Hausbrandt, *Express Wieczorny* 1974 nr 98; S. Hebanowski, *Głos Wybrzeża* 1974 nr 20; L. Jabłonkówna, *Kultura* 1974 nr 20; B. Kanold, *Dziennik Bałtycki* nr 22; B. Kanold, *Tygodnik Morski* 1974 nr 6; A. Klonowicz, *Tygodnik Morski* 1974 nr 22; S. Kłossowicz, *Literatura* 1974 nr 12; Laik (A. Kiszki), *Dziennik Bałtycki* nr 121; M. Misiorny, *Trybuna Ludu* 1974 nr 116; E. Moskałówna, *Litery* 1974 nr 4; J. Niesiołędzki, *Fakty* 1974 nr 8, nr 47; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1974 nr 24; S. Sierecki, *Wieczór Wybrzeża* 1974 nr 30; A. Wróblewski, *Argumenty* 1974 nr 6

Anioł i czart, Ferdynand Crommelynck, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 6 IV 1974

S. Hebanowski, *Głos Wybrzeża* 1974 nr 84; B. Kanold, *Dziennik Bałtycki* 1974 nr 82; Laik (A. Kiszki), *Dziennik Bałtycki* 1974 nr 84; E. Moskałówna, *Litery* 1974 nr 7; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1974 nr 88; S. Sierecki, *Wieczór Wybrzeża* 1974 nr 87; A. Żurowski, *Teatr* 1974 nr 14

Król Roger, Karol Szymanowski, Opera i Filharmonia Bałtycka, Gdańsk

premiera 29 VI 1974

W. Obniska, *Głos Wybrzeża* 1974 nr 156; S. Sierecki, *Wieczór Wybrzeża* 1974 nr 153

Zeszłego lata w Czulimsku, Aleksander Wampilów, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

prapremiera polska 16 XI 1974

Z. Greń, *Życie Literackie* 1975 nr 1; S. Hebanowski, *Głos Wybrzeża* 1974 nr 267; B. Kanold, *Tygodnik Morski* 1974 nr 43; Laik (A. Kiszki), *Dziennik Bałtycki* 1974 nr 270; J. Niesiołędzki, *Fakty* 1974 nr 45; R. Szydłowski, *Przyjaźń* 1975 nr 11, nr 15; B. Żakowska, *Tygodnik Morski* 1974 nr 47

Cyganeria warszawska, Adolf Nowaczyński, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 1 II 1975

J. Ciechowicz, *Tygodnik Powszechny* 19.3.1975; W. Filler, *Teatr* 1975 nr 6; B. Dzitko, J. Segielt, *Warmia i Mazury* 1975 nr 8; Z. Greń, *Życie Literackie* 1975 nr 8; W. Filler, *Express Wieczorny* 1975 nr 275; A. Grodzicki, *Życie Warszawy* 1975 nr 290; S. Hebanowski, *Głos Wybrzeża* 1975 nr 25; Jaszcz (J.A. Szczepański), *Perspektywy* 21.3.1975; W. K., *Tygodnik Kulturalny* 13.4.1975; B. Kanold, *Dziennik Bałtycki* 5.2.1975; M. Karpiński, *Sztandar Młodych* 1975 nr 303; M. Kosińska, *Życie Warszawy* 1975 nr 49A; W. Mergel, *Życie Literackie* 25.5.1975; M. Misiorny, *Trybuna Ludu* 1975 nr 136; J. Oleradzka, *Nowości* 1975 nr 126; S. Polanica, *Słowo Powszechnie* 1975 nr 281; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 17.2.1975; S. Sierecki, *Wieczór Wybrzeża* 5.2.1975; K. Starczak, *Gazeta Toruńska* 1975 nr 129; A. Waismann, *Głos Szczeciński* 1975 nr 138; A. Wróblewski, *Argumenty* 1975 nr 37; E. Wysińska, *Kultura* 23.3.1975; J. Zagórski, *Kurier Polski* 1975 nr 211; B. Żakowska, *Czas* 16.3.1975; Ziegenhirte, *Ilustrowany Kurier Polski* 8.3.1975

Rosmersholm, Henrik Ibsen, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 9 V 1975

S. Hebanowski, *Głos Wybrzeża* 8.5.1975; K. Starczak, *Fakty* 7.6.1975; B. Żakowska, *Czas* 1975 nr 21; A. Żurowski, *Trybuna Ludu* 3.6.1975; A. Żurowski, *Teatr* 1975 nr 16

Ostatnie dni Csaka, Imre Madach, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 20 IX 1975

S. Hebanowski, *Głos Wybrzeża* 17.9.1975; A.W. Kral, *Teatr* 1975 nr 22; M. Kosińska, *Życie Warszawy* 1975 nr 263; J. Niesiołowski, *Fakty* 1975 nr 48; Laik (A. Kizkis), *Dziennik Bałtycki* 1975 nr 210; R. Szydłowski, *Trybuna Ludu* 27.11.1975; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1975 nr 216; B. Żakowska, *Czas* 1975 nr 40; A. Żurowski, *Życie Literackie* 1975 nr 41

Teatr odwiecznej wojny, Nikołaj Jewreinow, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 26 VI 1976

E. Morawiec, *Życie Literackie* 1976 nr 33; W. Nowicki, *Głos Wybrzeża* 1976 nr 144; S. Sierecki, *Wieczór Wybrzeża* 1976 nr 145

Wesele, Stanisław Wyspiański, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 20 XI 1976

J. Kłossowicz, *Literatura* 1976 nr 52–53; T. Krzemień, *Kultura* 1976 nr 49; M. Misiorny, *Trybuna Ludu* 1976 nr 295; E. Morawiec, *Życie Literackie* 1977 nr 3; W. Natanson, *Życie Warszawy* 1976 nr 298; J. Niesiołowski, *Fakty* 1977 nr 6; K. Pysiak, *Zwierciadło* 1977 nr 1; J. Wiczerska, *Czas* 1977 nr 13; A. Zielińska-Paprocka, *Dziennik Bałtycki* 1976 nr 266; A. Żurowski, *Teatr* 1977 nr 1

Wujaszek Wania, Antoni Czechow, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 26 II 1977

W. Nowicki, *Głos Wybrzeża* 1977 nr 45; A. Paprocka, *Dziennik Bałtycki* 1977 nr 50; A. Żurowski, *Teatr* 1977 nr 8

Samuel Zborowski, Juliusz Słowacki, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 11 VI 1977

A. Koziara, *Teatr* 1977 nr 15; M. Malessa, *Dziennik Bałtycki* 1977 nr 128; M. Misiorny, *Trybuna Ludu* 1977 nr 170; J. Oleradzka, *Nowości* 1977 nr 139; A. Paprocka, *Dziennik Bałtycki* 1977 nr 134; K. Pysiak, *Zwierciadło* 1977 nr 51; J. Zagórski, *Kurier Polski* 1977 nr 272; J. Żurek, *Dziennik Ludowy* 1977 nr 286; A. Żurowski, *Kultura* 1977 nr 32

W mrokach złotego pałacu, czyli Bazylissa Teofanu, Tadeusz Miciński, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 22 IV 1978

J. Bajdor, *Trybuna Ludu* 1978 nr 122; M. Kruszewska, *Czas* 1978 nr 22; K. Miklaszewski, *Życie Literackie* 1978 nr 25; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1978 nr 96; T. Zwierzchowska, *Wieczór Wybrzeża* 1978 nr 96; A. Żurowski, *Teatr* 1978 nr 12

Faworyta, Gaetano Donizetti, Opera i Filharmonia Bałtycka, Gdańsk

premiera 29 IV 1978

W. Obniska, *Głos Wybrzeża* 1978 nr 103; T. Grabowska, *Trybuna Ludu* 1978 nr 120

Nieporozumienie, Albert Camus, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 7 X 1978

J. Kłossowicz, *Literatura* 1979 nr 1; M. Kruszewska, *Czas* 1978 nr 45; M. Misiorny, *Trybuna Ludu* 1978 nr 253; S. Polanica, *Słowo Powszechnie* 1978 nr 287; RAF (T. Rafałowski), *Głos Wybrzeża* 1979 nr 12; A. Żurowski, *Teatr* 1978 nr 24; W. Zawistowski, *Głos Wybrzeża* 1978 nr 229

Wychowanka, Aleksander Fredro, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 20 I 1979

R. Danecki, *Express Poznański* 1979 nr 98; A. Paprocka, *Dziennik Bałtycki* 1979 nr 23; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1979 nr 18; A. Sobańska, *Czas* 1979 nr 9; J. Zagórski, *Kurier Polski* 1980 nr 160; A. Żurowski, *Teatr* 1979 nr 9

Anegdoty prowincjonalne, Aleksander Wampilów, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 12 V 1979

A. Paprocka, *Dziennik Bałtycki* 1979 nr 109; T. Rafałowski, *Głos Wybrzeża* 1979 nr 11; J. Zagórski, *Kurier Polski* 1979 nr 203

Triumf miłości, Pierre Marivaux, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

prapremiera polska 7 XII 1979

E. Moskałówna, *Głos Wybrzeża* 1979 nr 280; A. Paprocka, *Dziennik Bałtycki* 1979 nr 283; K. Wójcicki, *Czas* 1980 nr 1; A. Żurowski, *Teatr* 1980 nr 4

Makbet, William Shakespeare, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 3 V 1980

J. Bajdor, *Trybuna Ludu* 1980 nr 130; A. Paprocka, *Dziennik Bałtycki* 1980 nr 103; K. Wójcicki, *Czas* 1980 nr 23; W. Zawistowski, *Życie Literackie* 1980 nr 18; J. Zagórski, *Kurier Polski* 1980 nr 146; A. Żurowski, *Kultura* 1980 nr 29

Złodziej idealny, Jarosław Iwaszkiewicz, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 11 X 1980

Z. Greń, *Życie Literackie* 1980 nr 32; I. Kellner, *Teatr* 1980 nr 25; E. Kielak, *Trybuna Ludu* 1980 nr 256; A. Paprocka, *Dziennik Bałtycki* 1980 nr 226; RAF (T. Rafałowski), *Głos Wybrzeża* 1980 nr 232; K. Wójcicki, *Czas* 1980 nr 46; T. Zwierzchowska, *Wieczór Wybrzeża* 1980 nr 224

Zemsta, Aleksander Fredro, Teatr Wybrzeże, Gdańsk

premiera 20 III 1982

E. Moskałówna, *Głos Wybrzeża* 1982 nr 58; A. Jęsiak, *Dziennik Bałtycki* 1982 nr 58; A. Żurowski, *Życie Literackie* 1982 nr 14

ANEKS 2

OZNACZENIA PROWENIENCYJNE
KSIĘGOZBIORU STANISŁAWA HEBANOWSKIEGOANTYKWARIATY I KSIĘGARNIE W GDAŃSKU, KRAKOWIE,
LWOWIE, POZNANIU I WARSZAWIE

Georgij Gulia, *Wiosna w Sakenie (Biblioteczka Świetlicowa nr 53, 1950)*, „Stanisław Hebanowski lp 7979/ r 295, na str. tyt. pieczętka : P.P. „DOM KSLĄŻKI” Antykwariat Księgarski Gd. Wrzeszcz ul. Grunwaldzka 26/78 tel. 412312

Casmir Delavigne, *Les Enfants d'Edouard* (post 1900), na str. tyt. pieczętka: *Księgarnia i skład papier. K. WOJNARA Wł. M. SZULSKA Kraków Szewska 2*

Oktawiusz Feuille, *Między Scyllą i Charybdą (Biblioteka Mitośników Sceny, 1903)*, „Stanisław Hebanowski lp 9035/ f 1447”, na str. tyt. pieczętka: *KSIĘGARNIA POLSKA B. POŁONIECKIEGO WE LWOWIE*

Henryk Ibsen, *Związek Młodzieży (Biblioteka Powszechna 526–527) Złoczów (1905)*, „SHebanowski 134”, na str. tyt. i 429 pieczętka: *STANISŁAW JAROSZEWSKI KSIĘGARNIA, ANTYKWARIAT Przybory szkolne i biurowe Poznań, Kraszewskiego 17 P. K. O. 209365*

Tadeusz Rittner, *Dzieła t. 8 (1931)*, „SH 1264”, na ostatniej str. pieczętka: *STANISŁAW JAROSZEWSKI Księgarnia-Antykwariat Przybory szkolne i biurowe Poznań, Kraszewskiego 17 P. K. O. 209365 i Biblioteka Publiczna stoł. m. Poznania*

William Shakespeare, *Makbet cz. 2 (Wielka Biblioteka Nr 97, 1929)*, „St. Hebanowski Nr 695/ a 64”, na str. tyt. pieczętka: *STANISŁAW JAROSZEWSKI Księgarnia-Antykwariat Przybory szkolne i biurowe Poznań, Kraszewskiego 17 P. K. O. 209365*

August Strindberg Opowieści (Biblioteka Groszowa, 1936), „Stanisław Hebanowski lp 4620/sk 50”, na str. tyt. pieczętka: *KSIĘGARNIA ANTYKWARNIA Jerzy Dunin Borkowski Warszawa św. Krzyska 18*

Kristien Ostrowski, *Oeuvres choisies (1875)*, „Stanisław Hebanowski lp 7677/ f 1835”, na przedniej wyklejce pieczętka: *WIKTOR WIŚNIEWSKI ANTYKWARIAT DOM KSLĄŻKI 157374 F, na str. tyt. niewyraźna pieczętka*

TEATRY W GDAŃSKU, ŁODZI I POZNANIU

Stanisław Wyspiański, *Wesele (Biblioteka Lektur Szkolnych, 1975)*, na str. 85 pieczętka: *PAŃSTWOWY Teatr „WYBRZEŻE” w Gdańsku ul. Św. Ducha 2, tel. centrali 31-70-21 DYREKCJA 31-20-46, 31-18-36 80-834 (5)*

Maria Czanerle, *Teatr pokolenia (1964)*, „Lp 3729/ T. 430”, na str. tyt. okrągła pieczętka: *Państwowy Teatr Nowy Łódź*

Pierre Beaumarchais, *Wesele Figara (1951)*, na str. tyt., 2 i ostatniej okrągła czerwona pieczętka: *Państwowy Teatr Polski w Poznaniu, Biblioteka i sygnatura: Inw 3676 II, 213*

Henryk Ibsen, *Kobieta morską* (Biblioteka Powszechna 819–820) Złoczów (1910), „SH Nr 784/ a”, na str. tyt. i tylnej okładce pieczętka: *Teatr Polski w ogrodzie Potockiego Poznań*

Michał Lermontow, *Hiszpania* (1963), „Stanisław Hebanowski lp 4155/ ros 205”, na 1 str. pieczętka: *Państwowy Teatr Polski Poznań, ul. 27 Grudnia 8/10*

August Strindberg, *Ojciec* (1898), „Nr 803”, na str. tyt. naklejone: 92 I–126, na str. kolejnej i ostatniej pieczętka: *Państwowy Teatr Polski w Poznaniu Biblioteka*

BIBLIOTEKI SZKOLNE W KRAKOWIE I TARNOGÓRZE,
 UCZELNIANE W KRAKOWIE I POZNANIU,
 KLASZTORNE W KOŁOMYI I STANISŁAWOWIE,
 PUBLICZNA W RZESZOWIE

Pierre Beaumarchais, *Le Barbier de Seville. Le Mariage de Figaro* (1925), „Stanisław Hebanowski lp 5060/ f 1048”, na str. tyt. pieczętka: *BIBLIOTEKA GIMNAZYUM KRÓL. JADWIGI W KRAKOWIE L. inw. ...*

Maurycy Maeterlinck, *Intruz* (Biblioteka Utworów Dramatycznych T. 5, 1902), „Stanisław Hebanowski lp 3064/ f 651 /”, na str. tyt. pieczętka: *DYREKCJA PRYW. WYŻSZ. GIMNAZJUM ŻEŃSKIEGO IM. KRÓL. JADWIGI (z prawem publ.) w Krakowie PAŁAC SPI-SKI i adnotacja: B.P.U. L.in. 322*

Bjornsterne Martinus Bjornson, *Leonarda* (Teatr Skandynawski), „Stanisław Hebanowski lp 3163/ sk 44”, na przedniej wyklejce pieczętka: *Samorządowe Koedukacyjne Gimnazjum Ogólnokształcące ... w Tarnogórze*, na str. tyt. pieczętka: *Samorządowe Gimnazjum Koedukacyjne Gminnej Rady Narodowej w Tarnogórze L. dz. 16 i adnotacja piórem: 7002p93*

Viktor Hugo, *Oeuvres choisies illustree* (1912), na odwrocie str. tyt. pieczętka: *Biblioteka dla Młodzieży gim. III / 185*

Paul de Saint-Victor, *Les Deux Masques* (1894), na str. tyt. pieczętka: *Kółko amatorskie U.J. w Krakowie* (skreślona) i *AKADEMICKIE KOŁO ARTYSTYCZNE młośników dramatu klasycznego w Krakowie*, na okładce i str. tyt. skreślony napis: *Biblioteka 2.13 III/67c/*

Eurypide, t. 2 (1884), na przedniej okładce nalepka: *Biblioteka Główna Uniwersytetu AM w Poznaniu 351576*, na odwrocie exlibris: *Biblioteka Główna Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu*, na przedniej wyklejce pieczętka: *Biblioteka Główna Uniw. im. A. Mickiewicza w Poznaniu* i adnotacja: *Akc 22810 i 351576 II / T. 2*

Pierre Corneille, *Theatre*, t. 2 (*Collection du Flambeau*, 1948), „St Hebanowski”, na odwrocie str. tyt. pieczętka: *Uniwersytet Poznański Seminarium Filologii Romańskiej L. i. 7404/II V-374*

Viktor Hugo, *Les Contemplations*, t. 1 (1872), „Stanisław Hebanowski lp 7117/ f 1318”, na przedniej okładce pieczętka: *S.S. URSZULANKI w Kołomyi*, na grzbiecie okładki naklejka z numerem: (?), na str. przedtyt. pieczętka: *BIBLIOTEKA FIHAUSERÓW w Brusniku* i naklejka z wypisanymi piórem: *Nr inw 1979 C. 2. L.*, na str. tyt. pieczętka: *BIBLIOTEKA URSZULANEK W KOŁOMYI* i *Eugenie Tibanser... 134. s. II* (skreślone) 38

Viktor Hugo, *Les Contemplations*, t. 2 (1872), „Stanisław Hebanowski lp 7118/ f 1319”, na różnych stronach pieczętka: *S.S. URSZULANKI w Kołomyi*, na str. przedtyt. pieczętka:

BIBLIOTEKA FIHAUSERÓW w Bruśniku, na str. tyt. pieczętka: *BIBLIOTEKA URSZULANEK W KOŁOMYI* i *Eugenie Tibanser...* 134. s. II (skreślone) 38

Juliusz Kleiner, *Juljusz Słowacki*, t. 4 (1927), „Stanisław Hebanowski lp 7948/ p 1795” na przedniej wyklejce pieczętka: *Klasztor S.S. Urszulanek IHS w Stanisławowie* i adnotacja piórem: *L. inw. 437*, na odwrocie str. tyt. adnotacja: *1937 Św. Tomasz H. 4p. II*

Gabriela Zapolska, *Pani Dulska przed sądem (1910)*, „Stanisław Hebanowski lp 4347/ p 959”, na ostatniej str. skreślona pieczętka: *BIBLIOTEKA Urzędników Krak. Twa. Wzaj. Ubezpieczeń w RZESZOWIE* (na przedniej wyklejce i tylnej okładce notatki)

INNE INSTYTUCJE

Leon Kruczkowski, *Juliusz i Ethel (1953)*, pieczętka: *WOJEWÓDZKI URZĄD KONTROLI PRASY PUBLIKACJI I WIDOWISK w Zielonej Górze* *Zezwala na wykonanie Nr ... Nakł ... Format C4* i data: *25 X 1962* (podpis nieczytelny)

Eugene Labiche, *Moja córeczka (Biblioteka Teatrów Amatorskich nr 25, 1906)*, „Stanisław Hebanowski lp 7646/ f 1363”, na str. 3 prostokątna pieczętka: *DYREKCJA K. Zarębskiej*

OSOBY PRYWATNE

Marjan Szykowski, *Dzieje nowożytnej tragedji polskiej. Typ szekspirowski (Seria z Historji i Literatury 22, 1923)*, „Stanisław Hebanowski lp 1880/ T. 80”, na str. 2 pieczętka: *Z KSIĘGOZBIORU JANA AMBORSKIEGO*, dopisany numer: *516*, na str. tyt. nieczytelne nazwisko, skreślone 6

Henryk Ibsen, *Brand (Wielka Biblioteka nr 23, 1922)*, „Stanisław Hebanowski Nr 782”, na str. tyt. pieczętka: *SKRADZIONO z księgozbioru JANA BERSE w Warszawie* Nr przekreślona ołówkiem

Lew Tołstoj, *Potęga ciemnoty (Biblioteka Powszechna nr 340)*, *Złoczów (1900)*, „St. Hebanowski lp 1765/ r 101” na str. tyt. podpis: *Waleryan Borkowski*

Gabryel D'Annunzio, *Miasto umarłe. Tragedya w pięciu aktach (Biblioteka Dzieł Wybranych nr 554, 1908)*, „Stanisław Hebanowski Nr 851/ w 16”, na str. tyt. adnotacja piórem: *Wiktor ... Chramy*

Tadeusz Rittner, *Dzieła*, t. 2 (1930), „Stanisław Hebanowski lp 1260/ p 280” na str. tyt. pieczętka: *Własność Wł. Dyczkowskiego*, na okładce i str. przedtyt. adnotacja: *172 G 2333*

Juliusz Słowacki, *Samuel Zborowski (1924)*, „Stanisław Hebanowski lp 1380/ p 400”, na okładce i str. przedtyt. pieczętka: *LUDWIK GĄDYŁOWSKI*

Max Daireaux, *Villers de L'Isle-Adam (Temps et Visages, 1936)*, „Stanisław Hebanowski lp 9779/ f 1537”, na str. tyt. podpis: *M. P. Grudzińscy*, na przedniej wyklejce adnotacja: *XV, 6 235*

Herman Sudermann, *Honor (1891)* na str. tyt. pieczętka: *BIBLIOTEKA ROMANA WINCENTEGO JABŁOŃSKIEGO* Nr..., na str. 1 i ostatniej pieczętka: ... *BOLEŚLAWA ŁADNOWSKIEGO*

Maurycy Maeterlinck, *Siostra Beatryks (1907)*, „Stanisław Hebanowski lp 5076/ p 1050”, na str. przedtyt. podpis: *Leonji i Karola Krzyżanowskiej*

Tadeusz Miciński, *Kniaź Piatomkin* (1906), „Stanisław Hebanowski lp 4861/ p 1083”, na str. tyt. i 5 pieczętka: *Dr. Witold Łuniewski*

Henry Bataille, *Theatre Complet*, t. 10 (1928), „Stanisław Hebanowski lp 3047/ f 645 Wrocław maj 1962”, na przedniej wyklejce i str. przedt. pieczętka: *Helena Oleńska*

Fernand Crommelynck, *Les Amants Puerils* (1942), „Stanisław Hebanowski lp 2686/ f 565”, na sześciu pierwszych stronach pieczętka: *Helena Oleńska*

Tadeusz Boy-Żeleński, *Romanse cieniów. Wrażenia teatralne* (1935), na str. tyt. pieczętka: *Wielkopole, Dwór pocz. i teleg. GORZKÓW st. kol. Krasnystaw. Wojew. Lubelskie* i adnotacja piórem: *Januszostwo Plewiński* oraz numeracja: *T 277*

Thomas Brandon, *Ciotka Karola (Teatr dla Wszystkich nr 12, 1920)*, „Stanisław Hebanowski lp 3164/ a 210”, na str. tyt. i 3 pieczętka: *JAN MARKIEWICZ art. dram.*

Gabryela Dregely, *Dobrze skrojony frak (Biblioteka Teatrów Amatorskich, 1922)*, „Stanisław Hebanowski lp 3434/ f 714”, na str. przedt. pieczętka: *JAN MARKIEWICZ art. dram* i adnotacja piórem: *Nr 58/II*

Maurice Hennequin, Pierre Eugène Veber, *Dwadzieścia dni kozy (Teatr dla Wszystkich 6, 1925)*, „Stanisław Hebanowski lp 3436/ f 715” na str. tyt. pieczętka: *JAN MARKIEWICZ art. dram.* i adnotacja piórem: *No 118/I*

Eugene Labiche, *Podróż pana Perichon (Biblioteka Teatrów Amatorskich nr 9, 1878)*, „Stanisław Hebanowski lp 3030/ f 640”, na str. tyt. pieczętka: *JAN MARKIEWICZ art. dram.*, na przedniej wyklejce adnotacja piórem: *No 83/II*

Eugène Labiche, Édouard Martin, *Delikatne rączki (Biblioteka Teatrów Amatorskich nr 153, 1922)*, „Stanisław Hebanowski lp 3435/ f 714” na str. tyt. pieczętka: *JAN MARKIEWICZ art. dram.*, na przedniej wyklejce adnotacja piórem: *No 85/II*

Tadeusz Miciński, *Do źródeł duszy polskiej* (1906), „Stanisław Hebanowski lp 4617/ p 1019” na str. przedtyt. i tyt. pieczętka: *KSIĘGOZBIÓR TADEUSZA NYRKOWSKIEGO*, na okładce przedniej adnotacja: *Nr 49*, na str. tyt.: *159*

Fryderyk Paulsen, *Schopenhauer. Hamlet. Mefistoles (Biblioteczka Uniwersytetów Ludowych i Młodzieży Szkolnej 171, 1925)*, „Stanisław Hebanowski lp 4338/ fil 180”, na str. tyt. i ostatniej pieczętka: *Stanisław Potoczek* z adnotacjami: *2356, 22.III.66*, na str. przedtyt. nieczytelny podpis

Viktor Hugo, *Marie Tudor* (1833), „Stanisław Hebanowski lp 5921/ f 1151”, *Ex libris Alexandri Romer*, na str. tyt. adnotacja piórem: *Carlebai 834*

Jan Chęciński, *Szlachectwo duszy* (1860), „Stanisław Hebanowski lp 5141/ 1143”, na przedniej wyklejce i str. tyt. pieczętka: *JÓZEF REIMSCHUSS`L* i numer: *469*

Iwan Turgienie, *Fumee (Collection Nelson, 1900)*, „Stanisław Hebanowski 1760/ r 96”, na str. przedtyt. podpis: *Rena Skarżyńska*, na przedniej wyklejce nieczytelny podpis i adnotacja: *1919*

Wacław Rogowicz, *Miłość w dramatach Oskara Wilde`a* (1922), „Stanisław Hebanowski lp 6607/ a 367”, na str. tyt. pieczętka: *BIBLIOTEKA M. TRZEBUCHOWSKIEGO* i naklejka: *Z KSIĘGOZBIORU MIECZYŚŁAWA TRZEBUCHOWSKIEGO* (zaznaczenia w tekście)

Eugene Brieux, *Przyjaciółka (Książki dla Wszystkich 159, 1905)*, „Stanisław Hebanowski lp 10031/ f 1570”, na str. tyt. pieczętka: *KSIĘGOZBIÓR URYGI TADEUSZA*

Juliusz Słowacki, *Anhelli (Biblioteczka Uniwersytetów Ludowych i Młodzieży Szkolnej 164, 1912)* – „Stanisław Hebanowski lp 7013/ p 1625”, na str. tyt. podpis: *P. Warszawiakówny* i adnotacja: *B. og. I / 268*

Liryki Juliusza Słowackiego (Biblioteczka Uniwersytetów Ludowych i Młodzieży Szkolnej 147, 1910), na str. tyt. podpis: *P. Warszawiakówny*

Juliusz Słowacki, *Ojciec zadżumionych (Biblioteczka Poetyczna, 1910)*, na str. tyt. podpis: *P. Warszawiakówny*

August Strindberg, *Panna Julia (1891)*, na ostatniej str. (cztery razy) podpis: *Żychliński*

PROWENIENCJE ŁĄCZONE

Romain Rolland, *Theatre de la Revolution (1926)*, „Stanisław Hebanowski Nr 269”, na str. przedtyt. pieczętka: *EX LIBRIS Felicji i Mieczysława Blicharskich* i *KSIĘGARNIA ANTYKWARIAT DOM KSIĄŻKI B 94913*

Alfred de Vigny, *Theatre (Bibliothèque Larousse, 1913)*, „Stanisław Hebanowski lp 3960/ f 881”, na str. tyt.: pieczętka: *Jan Jachowski* i *KSIĘGARNIA ANTYKWARIAT DOM KSIĄŻKI E 146678*

Tadeusz Rittner, *Dzieła t. 8 (1931)*, „SH 1264”, na ostatniej str. pieczętka: *Biblioteka Publiczna stol. m. Poznania i STANISŁAW JAROSZEWSKI Księgarnia-Antykwariat Przybory szkolne i biurowe Poznań, Kraszewskiego 17 P. K. O. 209365*

Hortense Barrau, *Gai! Gai! Rions ... (Collection Enfantine, 1925)*, „Stanisław Hebanowski lp 6399/ f 1228”, na str. tyt. pieczętka: *Exlibris Stefana Strusia* i *KSIĘGARNIA ANTYKWARIAT DOM KSIĄŻKI 684774 E*

Georges Bernanos, *Zakłamanie (1952)*, „Stanisław Hebanowski lp 5107/ p 1057”, na str. tyt. podpis: *Ks. Józef H. Tysków* i pieczętka: *Dom Książki 40038 z adnotacjami: 22.II.57 A Nr 050551*

INFORMATION ON THE PROVENANCES
OF STANISŁAW HEBANOWSKI'S BOOK COLLECTION.
ON THE BASIS OF THE COLLECTION KEPT
BY THE GDANSK LIBRARY

Abstract. Stanisław Hebanowski (1912–1983) was a well-known theatre director and translator of plays. At the age of 57 years, he moved to Gdansk, which marked the beginning of his most prolific artistic creativity and the period of some of his greatest achievements in the Polish theatre. Hebanowski's collection of books, which, in the representative part of 4,000 volumes, made its way to the Gdansk Library, reflects its owner's broad, not only theatrical, interests. Almost all the books are signed and provided with ordering numbers and letter markings indicating their belonging to a particular section – according to the author's language or the topic of a given item. The provenance of the books is indicated by markings and annotations of their previous owners: apart from gifts and items purchased in second hand and ordinary bookshops in Gdansk, Krakow, Lwow, Poznan and Warsaw, the collection also includes books originating from theatres in Gdansk, Lodz and Poznan, and school libraries in Krakow and Tarnogora, university libraries from Krakow and Poznan, monastery libraries from Kolomyia and Stanislawow, and a public library in Rzeszow, along with ones previously belonging to various individuals. Some of the books from Hebanowski's library – printed texts of theatre plays – include numerous annotations made by their owner – testimonies to the director's preparation for the staging of the appropriate drama.

Keywords: Stanisław Hebanowski, Gdansk 20th century – private libraries, Polish theatre

ANGABEN ZUR HERKUNFT DER BÜCHERSAMMLUNG
VON STANISŁAW HEBANOWSKI.
AUF GRUND DER SAMMLUNG IN DER DANZIGER BIBLIOTHEK

Abstract. Stanisław Hebanowski (1912–1983) war ein berühmter Theaterregisseur und Übersetzer von Theaterstücken. Im Alter von 57 Jahren zog er nach Danzig und von diesem Moment an beginnt die Zeit seiner größten künstlerischen Fruchtbarkeit und der größten Erungenschaften im polnischen Theater. Hebanowskis mehrsprachige Büchersammlung, die in einem repräsentativen Teil von 4.000 Bänden an die Polnische Akademie der Wissenschaften in der Danziger Bibliothek ging, zeugt von den breiten, nicht nur theatralischen Interessen ihres Besitzers. Fast alle Bücher wurden signiert und mit Ordnungszahlen und Buchstabenmarkierungen versehen, die die Einteilungsklassifizierung angeben – aufgrund der Sprache oder des Themas. Die Herkunft der Sammlung wird durch die Markierungen und Eintragungen der Vorbesitzer angezeigt: Neben Spenden und Anträgen in Antiquitätengeschäften und Buchhandlungen in Danzig, Krakau, Lemberg, Posen und Warschau umfasst die Sammlung Bücher aus Theatern in Danzig, Łódź und Posen sowie Schulbibliotheken in Krakau und Tarnogóra, Universitäten in Krakau und Posen, Klosterbibliotheken in Kołomyja und Stanisławów, aus öffentlicher Bibliothek in Rzeszów, sowie Bände, die zuvor verschiedenen Privatpersonen gehörten. Einige der Bücher aus Hebanowskis Bibliothek – gedruckte Texte von Theaterstücken – enthalten zahlreiche Anmerkungen des Eigentümers, Zeugnisse der Vorbereitung des Regisseurs auf die Inszenierung einer angemessenen Aufführung.

Schlüsselwörter: Stanisław Hebanowski, Danzig 20. Jh. – Privatbibliotheken, polnisches Theater

42

usnąć może przy gładzie
 Ja pan młody o tym gładzie

WESELE

Jestem wtedy wszystkim bratem
 i wszystko jest moim swatem
 w tym weselu, w tej radości:
 670 Bóg mi gości pozazdrości.
 Granie miłe, spanie miłe,
 życie było zbyt zawile,
 miło snami uciec z życia,
 sen, muzyka, granie, bajka —
 zakupiłbym sobie grajka —
 spać, bo życie zbyt zawile,
 trza by mieć ogromną siłę,
 siłę jakąś tytaniczną,
 żeby być czymś na tej wadze,
 680 gdzie się wszystko niańczy w bladze —
 to już tak po uszy sięga,
 Los: fatyga, czas: mitrega.
 Spać, muzyka, granie, bajka,
 zakupiłbym sobie grajka,
 to mi się do duszy nada...

RADCZYNI

Ach, pan gada, gada, gada.

SCENA 23.

PAN MŁODY, POETA.

PAN MŁODY

Jakże ci tu na weselu?

POETA

Zdaje mi się, żem pan młody.

PAN MŁODY

A mnie się widzi, że patrzę
 690 na piękno i szczęście cudze,
 że nie moje to, co moje.

POETA

To są takie niepokoje —
 a co mnie tam szczęście moje
 czy nie moje, a bierz lichu!

OSOBY:

Gospodarz Henryk Biste	Gospodyni
Pan Młody Stanisław Trzechobal	Panna Młoda
Marysia Tomira Kowalik	Wojtek
Ojciec Henryk Sahowicz	Dziad
Jasiek Zbysław Grochal	Kasper
Poeta Jan Twardowski	Dziennikarz
Nos Zenon Bourynda	Ksiądz
Maryna Wanda Neumann	Zosia
Radczyń Halina Hojewska-Wielbajuk	Haneczka
Czepiec Stanisław Michalski	Czepcowa
Klimina Bogusława Grosnowska	Kasia
Staszek Andry Blumenfeld	Kuba
Zyd Antoni Bilicich	Rachel
Muzykant Władimir Gajewski	Isia

OSOBY DRAMATU:

Chochoł Jęży Łajewski
 Widmo Władimir Konich
 Stańczyk Florian Stawicki
 Hetman ~~Andry~~ Edward Ojane
 Rycerz Czarny Andry Suciło
 Upiór Lech Gromo
 Wernyhora

3. S. Wyspiański, *Wesele*, program Teatru Wybrzeże z 1976 roku, s. [16–17]
(PAN Biblioteka Gdańska, nr inw. 306/76)